

Advies

Tuchtprocedures en -sancties in het onderwijs

Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid.
Vlaams minister van Onderwijs en Vorming.

Stuk 2002-2003/3

1. SITUERING

Krachtens het decreet tot instelling van een Kinderrechtencommissariaat en een Kinderrechtencommissaris¹ heeft deze instantie de opdracht toe te zien op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (verder 'het Verdrag'). Het Kinderrechtencommissariaat volgt eveneens de levensomstandigheden van het kind op en treedt op als vertolker van diens belangen, rechten en noden (art. 4 Decr.VI.Parl. 15 juli 1997). Om deze opdracht te volbrengen is het Kinderrechtencommissariaat bevoegd om klachten te ontvangen (art. 6 Decr.VI.Parl. 15 juli 1997). Alzo heeft het Kinderrechtencommissariaat een taak als 'kinderombudsdienst'. Elk jaar stelt het Kinderrechtencommissariaat een werkingsverslag op, waarvan het ombudswerk een belangrijk deel uitmaakt. Zo krijgt het Kinderrechtencommissariaat kijk op bepaalde tendensen en structurele problemen. Op basis hiervan kan het Kinderrechtencommissariaat proactief adviserend optreden.

In de eerste drie werkjaren (van 1998 t.e.m. 2001) kende het Kinderrechtencommissariaat een stijging van het aantal aanmeldingen (vragen en klachten), namelijk van 621 tot 1056. Het voorbije werkjaar (2001-2002) werd een lichte daling² (912 aanmeldingen) vastgesteld.

Doorheen de voorbije jaren valt de toename op van de aanmeldingen die betrekking hebben op onderwijsthema's.

In 1998-1999 handelden 65 van de 899 aanmeldingen over een onderwijsaangelegenheid.³ In 1999-2000 ging het om een gelijkaardig aandeel.⁴ In het derde werkjaar was er een verdubbeling van de aanmeldingen in verband met onderwijs (150 van 1056 aanmeldingen).⁵ Het voorbije werkjaar (2001-2002) telde 167 aanmeldingen aangaande de onderwijsthematiek.⁶

¹ Decreet VI.Parl. 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997.

² Deze daling is relatief aangezien vele infovragers hoogstwaarschijnlijk een antwoord vonden op onze website. Daar werd een opmerkelijke verhoging van het aantal jonge bezoekers vastgesteld.

³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 1998-1999*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 1999, p. 57.

⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2000, p. 63.

⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2001, p. 65.

⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2001-2002*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2002, p. 49.

Het Kinderrechtencommissariaat is ongerust over het frequenter voorkomen van meldingen die betrekking hebben op het sanctioneren van leerlingen. Terwijl het in 1999-2000 nog slechts ging om 6 meldingen, steeg dit in 2000-2001 reeds tot 23. Deze tendens zette zich ook het voorbije werkjaar voort: in 2001-2002 handelden 43 meldingen over het sanctioneringbeleid van de school of het gebrek aan inspraak- en beroepsmogelijkheden van de leerling en zijn ouders tegen een opgelegde sanctie.

Dit opmerkelijk frequenter voorkomen van dergelijke meldingen is een belangrijke reden waarom het Kinderrechtencommissariaat aan de alarmbel trekt.

Een aanvullende reden is van inhoudelijke aard. Alle meldingen, of het nu gaat om infovragen of klachten, of deze klachten gegrond zijn of niet, duiden in essentie op een zelfde problematiek. Niemand zal betwisten dat, ter verzekering van een goede gang van zaken in een onderwijsinstelling en ter beveiliging van samenlevingsregels, in bepaalde gevallen tuchtmaatregelen moeten genomen worden ten aanzien van leerlingen. Reglementair werden slechts een aantal fundamentele en procedurele beginselen vastgelegd in deze aangelegenheid.⁷ De concrete uitwerking hiervan wordt overgelaten aan de inrichtende machten (in het schoolreglement) en de directies behouden een uitermate ruime en discretionaire beoordelingsmarge. Meestal leidt dit in de praktijk niet tot problemen; de meeste directies passen tuchtmaatregelen en -procedures correct en te goeder trouw toe. Echter, in die gevallen waar het wel misgaat, blijkt de leerling weinig rechtsmiddelen en gronden te hebben om op terug te vallen. Door de vaagheid van de wetteksten worden soms de meest fundamentele basisrechten van minderjarigen geschonden.

Voeg daarbij het de facto machtsonevenwicht tussen de school en de leerlingen en het wordt al gauw duidelijk dat de leerlingen hier in een uitermate kwetsbare positie staan.

Ook het tijdschrift 'Klasse' publiceerde meermaals⁸ over deze problematiek. In de betreffende artikels wordt verwezen naar praktijkvoorbeelden waaruit blijkt dat een meer concrete regelgeving over tuchtmaatregelen en -procedures zeker geen hindernis vormt voor een positief pedagogisch klimaat. Deskundigen becommentariëren de praktijkvoorbeelden en besluiten dat een betere rechtspositie van de leerling vele mistbanken zou doen opklaren.

⁷ Voor het basisonderwijs verwijzen we naar art. 32, 33 en 37 van het Decreet Basisonderwijs en naar de Omzendbrief BaO/98/9 van 10 november 1998. Voor het secundair onderwijs kan verwezen worden naar art. 59 e.v. van het Besl.VI.Reg. 13 maart 1991 betreffende de organisatie van het secundair onderwijs, B.S. 17 mei 1991.

⁸ Klasse voor Leerkrachten, 72, februari 1997, p. 28-29; Klasse voor Jongeren, 23, maart 1999, p. 2; Klasse voor Leerkrachten, 110, december 2000, p. 40-41.

In dit advies wensen we deze problematiek, met een aantal voorbeelden, aan te kaarten. We zullen aan de hand van dossiervoorbeelden een overzicht geven van welke fundamentele rechten van de minderjarigen o.i. soms worden geschonden. We gaan hierbij niet exhaustief te werk. Het gaat om illustraties die moeten aantonen dat er dringend een algemene en decretaal duidelijk vastgelegde regeling nodig is, bijvoorbeeld via de opmaak van een leerlingenstatuut.

Om reden privacy en beroepsgeheim worden uit de voorbeelden die elementen weggelaten die ertoe zouden kunnen leiden dat de betrokkenen (de minderjarige of de onderwijsinstelling) herkend kunnen worden. Soms werd een aantal elementen van het verhaal aangepast, zonder aan de essentie van de casus te raken.

2. OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

2.1. Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Wat betreft het nemen van tuchtmaatregelen en sancties zijn een aantal fundamentele beginselen uit de algemene mensenrechtenverdragen, zoals het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens, van belang. We denken dan aan het verbod op vernederende behandeling, het recht op privacy, bescherming van de fysieke integriteit, e.d. Het Verdrag gaat echter veel verder. In het Verdrag staat een bepaling die uniek is en expliciet betrekking heeft op tucht in scholen. In artikel 28.2 valt te lezen:

“De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaven van discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.”

Deze bepaling legt ondubbelzinnig aan staten de verplichting op om in hun regelgeving ervoor te zorgen dat de handhaving van discipline in scholen noch de menselijke waardigheid in het gedrang brengt, noch afbreuk doet aan de andere rechten opgesomd in het Verdrag. Bovendien dient niet enkel de regelgeving correct te zijn, de overheid dient hierop ook toezicht uit te oefenen.⁹

Bij tuchtprocedures dienen aldus een hele reeks rechten gerespecteerd te worden. We geven er een aantal als voorbeeld:

- Het verbod op discriminatie: het kind mag niet uitsluitend of zwaarder gestraft worden omwille van zijn religie, de mening van de ouders, ...
- Het respecteren van het familieleven en de rechten en plichten van de ouders.

Met opmaak: Inspringing:
Links: 1,25 cm, Met
opsommingstekens+ Niveau:1
+ Uitgelijnd op: 0 cm + Tab
na: 0,63 cm + Inspringen op:
0,63 cm, Tabs: 1,88 cm, Tab
weergegeven+ Niet op 0,63 cm

⁹ UNICEF, *Implementation handbook on the rights of the child*, New York, Unicef, 1998, p. 384.

- Het recht op vrije meningsuiting, recht om informatie te vergaren: de uitoefening van deze rechten kan *op zich* niet de basis vormen voor een tuchtstraf.
- Het recht op en de bescherming van de privacy: feiten die louter in de privé-sfeer liggen kunnen niet de basis vormen van een tuchtprocedure, bij de tuchtprocedure moet de privacy van de minderjarige gerespecteerd worden.
- Het recht op bescherming tegen fysiek of psychisch geweld: de leerling mag in geen enkele situatie, ook niet deze van tuchtmaatregelen, fysieke of psychische dreiging of geweldpleging ondergaan.

2.2. Huidige situatie

De hoger genoemde bepaling van het Verdrag is een belangrijke basis bij het uitwerken en het uitvoeren van een tuchtreglement. Deze bepaling gaat heel wat verder dan wat kan gepuurd worden uit andere mensenrechtenverdragen.¹⁰

De wettelijke regeling is echter heel wat beperkter van aard. Voor het basisonderwijs wordt enkel bepaald dat het schoolreglement een orde- en tuchtreglement moet bevatten, inclusief interne beroepsmogelijkheden (art. 37 Decreet Basisonderwijs). Voor wat de procedure betreft, worden slechts minimumregels opgelegd bij schorsing van meer dan één dag of uitsluiting. In dat geval moet voorafgaandelijk het (niet-bindende) advies van de klassenraad ingewonnen worden; er is inzage in het tuchtdossier en de leerling en zijn ouders worden gehoord; de beslissing wordt gemotiveerd en schriftelijk ter kennis gebracht van de ouders. (art. 32-33 Decreet Basisonderwijs).

Wat betreft het secundair onderwijs is een analoge regeling terug te vinden in het besluit van de Vlaamse Regering van 13 maart 1991. Een belangrijke extra bescherming is hier de expliciete overweging dat de straf in verhouding moet staan met de ernst van de feiten. De invulling hiervan is evenwel afhankelijk van de persoonlijke (willekeurige?) appreciatie van de directie.

Ondanks de beperkte wettelijke basis, heeft er zich een aanzienlijke rechtspraak en rechtsleer ontwikkeld rond dit thema.¹¹ Een eerste thema dat hierbij

¹⁰ Zo kan fysieke bestraffing van kinderen in aanvaring komen met het verbod op onmenselijke of vernederende behandeling (E.V.R.M.).

¹¹ Zie VENY, L., "(Onderwijsrechten)rechten van kinderen: een stand van zaken. Een merkelijke verbetering na 8 jaar kinderrechtenverdrag?", in VERHELLEN, E., *Kinderrechtengids*, Gent, MYS&Breesch, losbl., 26-47.

Rechtspraak: R.v.St. nr. 38.261, J.D.J. 1992, afl. 113, p. 19 noot Servais (rechten van de verdediging); R.v.St. nr. 40.059, 28 juli 1992 (rechten van de verdediging, proportionaliteit); R.v.St. nr. 43.791, 12 juli 1993 (rechten van de verdediging); R.v.St. nr. 44.270, 29 september 1993, *KIDS*,

aan bod komt is van vrij eenvoudige aard. De tuchtprocedure moet volledig nageleefd zijn. Dit wil zeggen dat onder meer de bevoegde instanties de maatregel uitspreken, dat de ouders en de leerling het dossier konden inkijken, dat zij wederwoord konden bieden, dat de beslissing schriftelijk meegedeeld en gemotiveerd werd. De meeste van deze aspecten zijn vrij duidelijk en bij inbreuk hierop is een verhaal makkelijk. Echter, het is anders wanneer het gaat om rechten en problemen waar een zekere beoordelingsmarge is. Zo is de tuchtmaatregel in beginsel beperkt door het proportionaliteitsbeginsel (de straf moet in verhouding staan tot het feit), het feit moet vaststaand en bewezen zijn, het moet aan de leerling toe te schrijven zijn en mag niet eerder het voorwerp uit gemaakt hebben van een tuchtprocedure. Een inbreuk hierop is moeilijker aan te tonen.

Bij de tuchtprocedure moeten de rechten van de verdediging gerespecteerd worden. Er moet een kennisgeving zijn van het dossier, de leerling en zijn ouders moeten gehoord worden.

Ten slotte moeten tijdens de procedure de fundamentele rechten van de leerling gerespecteerd worden. We verwijzen dan naar het recht op privacy, e.d.

dl. 3.3.4., 28 (proportionaliteit); R.v.St. nr. 51.653, 15 februari 1995 (rechten van de verdediging); R.v.st. nr. 48.004, 15 juni 1994, *KIDS*, dl. 3.3.4, 32 (proportionaliteit); Luik 23 februari 1995, *R.R.D.*, 536 noot Bouvier, *J.D.J.* 1995, afl. 145, 232 noot Levy-Reveline, *J.T.* 1995, 720 noot Christiaens, *T.Vreemd.* 1997, 407 noot en *KIDS*, dl. 3.3.5., 84 (vrijheid van religie); Luik 24 juni 1991, *J.D.J.* 1991, afl. 108, 34 noot Noiret en *J.L.M.B.* 1992, 445 noot (rechten van de verdediging); Brussel 22 april 1997, *J.D.J.* 1998, afl. 172, 28 noot Cordier (rechten van de verdediging, non bis in idem); Brussel 19 november 1997, *Pas.* 1997, II, 8 (rechten van de verdediging); Namen (kort ged.) 8 juni 1993, *J.D.J.* 1993, afl. 127, 40 (rechten van de verdediging); Brussel (kort ged.) 11 juni 1993, *J.D.J.* 1993, afl. 127, 4 (rechten van de verdediging); Gent (kort ged.) 15 april 1994, *T.G.R.* 1994, 68 noot Staelens (rechten van de verdediging, proportionaliteit); Bergen (kort ged.) 17 maart 1995, *J.D.J.* 1995, 420 (rechten van de verdediging, bevoegde instantie, motivering, proportionaliteit, non bis in idem, sanctie in reglement); Brussel (kort ged.) 29 maart 1995, *J.D.J.*, afl. 145, 235 (proportionaliteit); Brussel (kort ged.) 16 mei 1995, *J.D.J.* 1996, 478 noot Van Keirsbilck (proportionaliteit); Rb. Verviers (kort ged.) 29 december 1988, *J.D.J.* 1989, afl. 1, 16 (rechten van de verdediging, proportionaliteit); Rb. Antwerpen (kort ged.) 12 april 1990, *T.O.R.B.* 1990-91, 44 noot Verstegen en noot Lemmens (rechten van de verdediging); Rb. Dinant (kort ged.) 7 mei 1990, *J.D.J.* 1990, afl. 5, 39 noot Noireter en *Journ.Proc.* 1990, afl. 117, 36 noot (proportionaliteit); Rb. Bergen (kort ged.) 29 maart 1991, *J.D.J.* 1991, afl. 105, 36 (rechten van de verdediging, proportionaliteit); Rb. Namen (kort ged.) 9 april 1991, *J.D.J.* 1991, afl. 105, 38 noot Noiret (rechten van de verdediging, proportionaliteit); Rb. Nijvel (kort ged.) 18 februari 1992, *J.T.* 1993, 428 noot Rigaux (rechten van de verdediging, proportionaliteit); Rb. Dinant (kort ged.) 17 juni 1992, *J.D.J.* 1993, afl. 123, 61 (proportionaliteit); Corr. Brussel, 14 maart 1996, *J.D.J.* 1996, 331 (verbod op fysieke bestraffing); Rb. Nijvel 11 februari 1992, *J.T.* 1993, 427 (rechten van de verdediging, proportionaliteit); Rb. Namen 11 mei 1993, *J.D.J.* 1993, afl. 127, 35 (algemene beginselen van behoorlijk bestuur) en Rb. Brussel 13 juni 1996, *J.L.M.B.* 1997, 969 noot Dermagne (proportionaliteit, subsidiariteit van uitsluiting).

Het gaat hier voornamelijk om rechtspraak uit het Franstalige landsgedeelte of Brussel. Wat hiervan ook de reden is, het pleit alleen maar voor een betere regeling in Vlaanderen.

Ondanks de internationale en nationale bepalingen, en ook de rechtspraak en rechtsleer ter zake, blijken er in de praktijk toch nog problemen op te duiken. Ter illustratie worden in een volgende deel een aantal problemen geschetst die tot uiting kwamen bij de dossiers die het Kinderrechtencommissariaat behandelde. Het gaat hierbij slechts om de spreekwoordelijke 'top van de ijsberg', gezien niet alle incidenten van deze aard op het Kinderrechtencommissariaat terechtkomen. Het gaat hierbij bovendien ook niet om een exhaustieve lijst.

2.3. Probleempunten

a. De tuchtprocedure

De tuchtprocedure moet correct nageleefd worden. Op zich lijkt dit een vanzelfsprekendheid. Hier doet zich echter al een eerste belangrijk knelpunt voor. In vele gevallen wordt er geen procedure gevolgd omdat er formeel geen 'sanctie' wordt getroffen. De leerling en zijn ouder(s) worden onder druk gezet om zelf een andere school te zoeken. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dit zeer problematisch.¹² Vaak worden hier weinig correcte argumenten gebruikt om de ouders 'te overhalen': bijvoorbeeld het dreigen met een uitsluiting, zonder te vermelden dat er dan een procedure moet worden gevolgd. *De facto* worden hierdoor vooral de sociaal zwakkere leerlingen uitgesloten. Het Kinderrechtencommissariaat is dan ook van oordeel dat een **grondige controle** nodig is op het verloop van leerlingen tijdens het schooljaar. Niet enkel diegenen die uitgesloten werden, maar ook diegenen die 'vrijwillig' van school veranderden...

Bij een klachtenonderzoek meldt een ouder ons dat in dezelfde school reeds vroeg in het schooljaar een tiental leerlingen definitief werden uitgesloten. De school ontkent dit en argumenteert dat bijna al deze leerlingen de school vrijwillig hebben verlaten. Wanneer het Kinderrechtencommissariaat met sommige van deze mensen contact opneemt, blijkt dat zij onder druk werden gezet om de school te verlaten. De directie had hen gezegd dat zij beter zelf de school zouden verlaten, omdat zij anders zouden worden buitengezet. In dat geval zou hun tuchtdossier hen blijven achtervolgen gedurende hun schoolloopbaan en zouden zij zich elders moeizaam kunnen inschrijven.

Dit argument is bovendien in strijd met de vigerende regelgeving, vermits een tuchtdossier niet aan de nieuwe school mag worden doorgestuurd.

Eén ouder kreeg te horen dat indien er niet van school zou veranderd worden, haar zoon 'geen leven meer zou hebben' op de school.

Een ouder meldt ons dat de dochter buiten werd gezet en geen nieuwe school meer vindt. De leerling is reeds verschillende weken thuis. Wij onderzoeken het dossier en vragen de

¹² De Kortgedingrechter te Bergen was zo van oordeel dat het voorstel aan een leerling om ofwel de school vrijwillig te verlaten, ofwel uitgesloten te worden, niet de nodige procedurele waarborgen verzekert: Rb. Bergen (kort ged.) 1 december 1989, *J.L.M.B.* 1990, p. 272.

directie waarom zij de uitgesloten leerling niet heeft bijgestaan in de zoektocht naar een nieuwe school. De directie meldt dat er geen tuchtprocedure nodig was en evenmin een verplichting om een nieuwe school te zoeken, vermits de ouders zelf hadden beslist om de school te verlaten. Zij vermeldt echter niet dat het de directie zelf is, die de ouders dit met aandrang had aangeraden om een zware sanctie te vermijden. De ouders wisten niet dat de tuchtprocedure hen de mogelijkheid zou hebben geboden om de ten laste gelegde feiten te weerleggen.

Voor ernstige sancties als uitsluiting is voorzien in een **advies van de klassenraad**. Dit advies is echter niet bindend. Bovendien wordt dit in een aantal gevallen gereduceerd tot een formaliteit. De vermelding 'er werd advies gevraagd van de klassenraad' zou dan volstaan. Het Kinderrechtencommissariaat is hier niet mee akkoord. Voor zware sancties is een 'second opinion' zeker aangewezen. Dit advies van de klassenraad zou dan ook bindend moeten zijn. Minstens zou dit schriftelijk moeten uitgebracht worden en bij het dossier gevoegd, inclusief afwijkende meningen. Indien de directeur afwijkt van het advies, moet er op hem een zwaardere motivatieplicht rusten.

Een leerling wordt uitgesloten op basis van feiten die betwistbaar zijn. De leerling gaat, conform de tuchtprocedure, in beroep tegen deze beslissing. De beroepsprocedure voorziet dat de klassenraad een advies moet geven. De directie, eindverantwoordelijk voor de aanvankelijke sanctie, zit de klassenraad voor. Volgens de directie besliste de klassenraad unaniem dat de sanctie gehandhaafd blijft. Twee leerkrachten weerleggen dit enigszins. Ze bevestigen dat de klassenraad adviseerde om de sanctie te milderen, omdat er verschillende argumenten zijn die in het voordeel van de leerling pleiten. Dit advies wordt door de directie evenwel genegeerd. Bovendien is over dit advies nergens gerapporteerd.

Dit brengt ons bij een ander probleem: **de objectiviteit**. Alle macht rust bij één persoon die alles beoordeelt en onderzoekt, nl. de directeur. Bovendien zal dezelfde persoon die in eerste instantie besliste, eveneens in de beroepsprocedure aanwezig zijn. Dit doet vragen rijzen bij de objectiviteit en onafhankelijkheid.

De school dient tijdens de procedure de **persoonlijke levenssfeer** van de leerling te eerbiedigen.

Een leerling in de basisschool leest tijdens de les stiekem een brief die ze kreeg van haar vader. De leerkracht neemt de brief af en leest deze luidop voor aan de klas. Hiermee wil de leerkracht de leerling aanzetten dit geen tweede keer te doen. Wanneer de leerling de brief terug probeert af te nemen van de leerkracht, krijgt zij een zware straf omdat ze het gezag van de leerkracht niet aanvaardt en weigert op haar plaats te gaan zitten.

Een leerling mag slechts **éénmaal voor hetzelfde feit gestraft** worden.

Bij de procedure en de maatregelen dient het **eigendomsrecht** van de leerling gerespecteerd te worden.

Een leerling zou andere leerlingen geld afpersen. Wanneer de leerling ter verantwoording wordt geroepen bij de directie, blijkt dat de leerling met het geld een nieuwe GSM heeft gekocht. De ouders worden ingelicht en de leerling wordt aangemaand het geld onmiddellijk terug te betalen aan de afgeperste leerlingen.

Nadien neemt de directie ook het gsm-toestel 'in beslag' en beslist als strafmaatregel dat het toestel niet wordt teruggegeven.

De school is niet bevoegd om goederen van leerlingen in beslag te nemen; en dit ongeacht de ernst van de feiten en de noodzaak om sanctionerend op te treden. Tenzij dit noodzakelijk is voor het verloop van de tuchtprocedure of bedoeld is als ordemaatregel. Ook dan blijft de inbeslagname slechts zo lang toegelaten als dit noodzakelijk is voor de procedure of de orde.

Het meedelen van de inhoud van een tuchtdossier of tuchtsanctie aan andere ouders als schending van de **privacy**¹³.

Een leerling wordt reglementair gesanctioneerd. Wanneer enkele maanden later de ouders van andere leerlingen zich bij de directie gaan beklagen over het gedrag van de betreffende leerling, wordt aan deze ouders het hele tuchtdossier van destijds uit de doeken gedaan.

b. De tuchtsanctie

In eerste instantie moet de maatregel **proportioneel** zijn.

Na een schooluitstap melden sommige leerlingen dat een meisje uit het zesde leerjaar (basisonderwijs) een jongen zou gekust hebben. Deze leerlinge wordt door de school definitief uitgesloten. Er was geen sprake van dergelijke vroegere feiten of andere orde- of tuchtproblemen bij de betrokken leerlinge. De school is hier vooral gezwicht voor de verontwaardigde reacties van sommige ouders en weigert deze sanctie te herzien.

De maatregel mag **niet discriminatoir** toegepast worden.

Een leerling speelt met een brandblusapparaat. Hiervoor wordt hij definitief uitgesloten. Twee weken later wordt een andere leerling betrapt terwijl deze brand sticht in een vuilnisbak. Deze leerling krijgt een tijdelijke schorsing.

¹³ Zie art. 16 van Besl. VI. Reg., 13 maart 1991 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, B.S. 17 mei 1991.

Bij het beslissen tot een uitsluiting, moeten de school en het CLB de nodige ondersteuning bieden bij het **zoeken naar een andere school**.¹⁴

Een leerling uit het secundair onderwijs wordt na het plegen van een diefstal definitief uitgesloten. De school doet geen enkele inspanning om de leerling te begeleiden bij het zoeken naar een andere school. Hierdoor raakt deze leerling gedurende meerdere weken niet ingeschreven in een andere school. Contacten met CLB-medewerkers leren ons dat dit geen alleenstaand gegeven is. In het werkingsgebied van het betreffende CLB zouden op die manier jaarlijks een tiental leerlingen gedurende meerdere maanden zonder school zitten. (Dit bleek vooral te vallen na de datum waarop de leerlingen binnen een school dienen geteld te zijn.)

De genomen maatregelen mogen **in geen geval een vernederende of onmenselijke straf** uitmaken. Iedere vorm van fysieke bestraffing is aldus uit den boze, maar ook andere vormen van bestraffing kunnen niet door de beugel.

Verscheidene leerlingen uit een zelfde school melden op verschillende tijdstippen in het jaar en onafhankelijk van elkaar, dat de leerkracht hen onder meer slaat en knijpt. Soms moeten ze ook op hun knieën tegen de muur zitten. Zij zitten daarbij voorovergebogen en mogen enkel met de neus tegen de muur steunen.

Een leerling meldt ons dat de leerkracht de leerlingen met een harde kartonnen buis tegen het hoofd slaat.

Een ouder meldt ons dat een leerkracht de leerlingen regelmatig hard met de kneukels op de handen slaat.

Uiteindelijk moet bij iedere maatregel het **belang van het kind** (zowel de leerling als de medeleerlingen) vooropstaan. Het 'belang' van de school is geen doorslaggevend criterium.

Een leerling wordt voor een veeleer licht feit, vrij ernstig gesanctioneerd. Wanneer het Kinderrechtencommissariaat probeert te bemiddelen, erkent de directie dat dit een te zware sanctie is. Zij weigert echter de sanctie te milderen. De leerling werd bewust zo streng gesanctioneerd om het imago van de school te verbeteren. De directie argumenteert dat ze hiermee de mythe willen ontkrachten dat scholen van het betreffende net té laks zouden zijn betreffende orde en tucht.

¹⁴ Indirect raakt dit nog aan een ander probleem, nl. de onafhankelijkheid van de CLB's. Alhoewel de CLB's in principe onafhankelijk zouden moeten zijn blijkt dit in de praktijk problematisch omdat zij afhankelijk zijn van hun 'klanten', nl. de scholen. In tuchtdossiers stellen de CLB's zich dan ook niet steeds even 'kritisch' op.

3. ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat roept het Vlaams Parlement op om de Minister van Onderwijs zo snel mogelijk werk te laten maken van een leerlingenstatuut. Hierin moet de nodige aandacht besteed worden aan een regelgeving rond orde- en tuchtprocedures en rond tuchtmaatregelen. De rechtsbescherming van de leerling moet het uitgangspunt zijn. Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat deze regeling zo gedetailleerd mogelijk moet zijn, dit laat weinig ruimte voor discussie en interpretatie wat de fundamentele rechten van leerlingen betreft.
- Het Kinderrechtencommissariaat oordeelt dat het departement onderwijs op een meer (pro)actieve wijze controle dient uit te oefenen op het (tucht)beleid van onderwijsinstellingen. Het Kinderrechtencommissariaat stelt daarom voor dat de inspectie op basis van het (zowel vrijwillig als gedwongen) leerlingenverloop tijdens het schooljaar het naleven van de tuchtprocedures en de rechten van het kind nagaat.
- Het Kinderrechtencommissariaat verzoekt het Vlaams Parlement om de Minister van Onderwijs initiatieven te laten nemen die de schooldirecties op een coherente manier wijzen op de fundamentele regels en procedures, welke nageleefd moeten worden bij het opleggen van een tuchtsanctie. Het is aangegeven dit alles ondubbelzinnig vast te leggen in een omzendbrief, in afwachting van een decretale regeling van het leerlingenstatuut.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
November 2002